

TEPEBAĞLARI DEFİNESİ¹

SAADET TANER

1973 yılı Niğde-Tepebağları kazısında boynundan kırık bir vazo içinde bulunarak T.b. 38 kazı envanterine kaydedilmiştir. Resimlerimizde de görüldüğü üzere definenin bulunduğu bu kumbara, sikkelerin dağılmadan ele geçmesinde yararlı olmuş ve 2000 yıllık sikkelere muhafazalık yapmıştır.

Vazo geç helenistik görünüşlü ve sikkelerle çağdaştır. Yüksekliği 8 cm. genişliği 6.1 cm. pişmiş topraktan yapılmıştır.

Kazı envanteri tarifine göre: boynu kırık, karnı hafif şişkince dışarı çıkmış, dibi düz, kiremit rengi hamurlu, siyah verniğin izleri korunmuştur. (Lev. 1.)

Sikkelere gelince, Sn. Prof. Dr. Nimet Özgüç² tarafından incelenmesi için Ankara Arkeoloji Müzesine getirildiğinde, tamamen okside olmuş kalın bir tabaka ile resim ve yazıları örtülmüştü (Lev. 1). Müze Laboratuvarında temizlendikten sonra ki figürleri, yazıları, monogramları ile darplar hüviyetlerini göstermişlerdir³ (Lev. I). Böylece nümizmatik alemine Kappadokia kırıllarının bir definesi⁴ de Niğde Tepebağlarından katılmış oluyordu.

Sikkelerin yalnız biri çok bozuk olup yangın geçirmişe benzemektedir. 26 adet sikke birbirini takip eden 3 kral'a aittir. Bunlardan 4 adedi Ariobarzanes II M.Ö. 63-52, 19 adedi Ariobarzanes III M.Ö. 52-42, 3 adedi de Ariarathes X M.Ö. 42-36 aittir. 27 yıl gibi kısa bir zamanı içine almış olmasına rağmen üç ayrı kralın ve hanedanın kiralık yıllarını, portrelerini, ad ve unvanlarını değişik yazı karakteri ve darp tekniği içinde Kappadokia bölgesi için en güzel sanat eserlerini bize vermiş oluyor. 1961 yılından beri Prof. B. Simonetta ve Dr. Otto Morkholm'un Numismatic Chronicle'da Kappadokia sikkeleri hakkında çeşitli makaleleri araştırmalarımıza geniş ölçüde ışık tutmuştur.

¹ Sikkeler Niğde Müzesindedir.

² Sn. Prof. Dr. Nimet Özgüç'ün başkanlık ettikleri bu kazıda bulunmuş definenin neşredilmesi görev ve iznini bana vermek lutfunda buldukları için kendilerine teşekkür ederim.

³ Sikkelerin temizliğinde, resimlerin çekilmesinde, onların düzenlenip, yapılandırılmasında ve yazılmasında yardımcı olan arkadaşlarıma ve çalışmalarımızda bize kolaylık gösteren Müze Müdürü Sn. Raci Temizer'e teşekkür ederim.

⁴ B. Simonetta, Numismatic Chronicle. London, 1961, p. 9.

Çalışmalarımızda sikkelerin kataloğuna ek olarak ve monogramların bir bakışta görülebilmesi için genel bir tablosu verilmiştir. Monogramlarda fazla aşınmış olanlar tahmin edildiği gibi çizilmiş ve ? ile işaretlenmiştir.

Levha II. No. 9, 10, 12, 13, ve 15 numaralı sikkelerimiz Simonetta'nın Numismatic Chronicle. 1961'de verilen örneklerinden farklı darplar olduğu görülmüştür.

Drahmilerin ağırlıkları:

Ariobarzanes II (4 adet) en hafifi 2.98 gram. Ortalama ağırlığı 3.40 gram.

Ariobarzanes III (19 adet) en hafifi. 2.95 gram. Ortalama ağırlığı 3.43 gram.

Ariarathes X (3 adet) en hafifi 3.50 gram. Ortalama ağırlığı 3.63 gramdır.

Definemiz muhteviyatı 26 adet gümüş drahmi, yalnız 3 kırالا aittir. Bu kıralları Ariobarzanes hanedanından olup, egemenlikleri Kappadokia kırallığının son yıllarıdır.

Pontus kıralı Mithridates'in uğraşısı haline gelen Kappadokia kırallığı, egemenliğini ancak Roma gücü ile sağlayabilmekte idi. Ariobarzanes hanedanının ilk kıralı Ariobarzanes I Eumenes karşısında en az üç kez tahtını bırakıp Roma'ya sığınmış ve Roma tarafından yerine tekrar oturtulmuştur. Ariobarzanes son kez M.Ö. 66 yılında Pompeus tarafından tekrar tahtına getirilmiş ve Philoromaios unvanı ile Roma otoritesi altında onun bir kuklası gibi uzun ve sıkıntılı bir devir yaşamıştır⁵.

Yunan sanatının Anadolu'da, hatta Orta Doğuda en güzel örneklerinden olan drahmilerimiz Ariobarzanes I'in M.Ö. 63 yılında oğlu için kendi isteği ile tahtından ayrılması ile başlar⁶.

ARIOBARZANES II Philopator. M.Ö. 63-52

Ariobarzanes I'in oğludur⁷. Ariobarzanes I'in tahtından ayrılmasından üzüntü duyan kişi yalnız, taht kendi uğruna feda edilmiş olan Ariobarzanes II idi. Herhalde bu nedenledir ki Philopator: Babasını seven veya babasının dostu unvanını almıştır. Ariobarzanes II öldürülmüştür.

Bu kıralın gümüş drahmeleri fazla değildir. Nedeni kırallık yıllarının kısa oluşuna bağlanabilir. Ariobarzanes I'in drahmelerinden daha kıymetlidir.

⁵ B. Simonetta, N. C., 1961, p. 19., Wroth, Catalogue Greek Coins of Galatia, Cappadocia and Syria. 1899. p. xxxiii.

⁶ N. Baydur, Kültepe (Kanes) ve Kayseri Tarihi üzerine Araştırmalar. s. 98., B. Simonetta, N. C. 19.

⁷ B. V. Head, Historia Numorum. 1911, p. 751., Wroth, catalogue. Galatia etc. p. xxii., R.A.G. Carson, Coins Ancient, Mediaeval and Modern. p. 92.

Drahmilerinde tarihin yazılı bulunduğu alt yamı dış tabir edilen kısım genellikle kesik ve darp dışı kalmıştır. Mevcut bulunan drahmileri 8. kiralık yılına aittir. Definemizde Ariobarzanes II'nin 4 adet sikkesini görmekteyiz. Ancak bunlardan birisi (Lev. II. 4) çok bozuk ve eğri (muhtemelen yangın geçirmiş) diğer üç drahmisinden birinin tarihi tam görünmekte (Lev. III) diğer ikisinin de H harfinin uçları görülmektedir. Böylece, Ariobarzanes II'nin 4 drahmisi de kanımızca H 8. kiralık yılına aittir.

ARIOBARZANES III, Eusebes Philoromaios M.Ö. 52-42

Ariobarzanes II'nin oğludur⁸. Ariobarzanes II ölünce Ariobarzanes III Eusebes Philoromaios adı ile tahta geçmiş ve ancak 42 yılına kadar kısa bir zaman kiralıkta kalabilmiştir. 43/42 yılında Caesar'ın katillerinden Cassius tarafından öldürülmüştür⁹.

Ariobarzanes III gümüş drahmilerini kiralığının 9. ve 11. yıllarında darp ettirmiştir. Kirallık yılları bazan sahada verilmiştir. Böyle olduğu zaman dışta tarih yoktur. Definede (Lev. LV. 21, 22, 23), Ariobarzanes III'ün sikkeleri üzerinde görülen ay-yıldız sembolü, Reinach Reinach tarafından yorumlandığına göre¹⁰ dedesi Mithridates'den alınmıştır.

ARIARATHES X Eusebes, Philadelphos M.Ö. 42-35

Ariarathes X Ariobarzanes III'ün kardeşidir¹¹. Ariobarzanes III'ün ölümünden sonra M.Ö. 42 yılında Antony tarafından tahta getirilmiş, fakat yine onun tarafından suçlandırılarak öldürülmüş ve yerine Archelaus getirilmiştir.

Ariarathes'in bilinen drahmileri 4, 5 ve 6. kiralık yıllarında darp edilmiştir. Definemizde bu kiralık mevcut 3 sikkesi bu üç ayrı tarihi de vermektedir (Lev. IV. 24, 25, 26). Bu tarihler bizim sikkelerimizde de görüldüğü üzere daima dışta değil sahada yer almıştır.

⁸ Wroth, Catalogue Galatia, etc. p. xxxiii., Head, Historia Numorum. p. 751.

⁹ B. Simonetta, N. C., 1961. p. 19., N. Baydur, Kültepe, s. 98.

¹⁰ B. Simonetta, N. C., 1961, p. 19.

¹¹ B. Simonetta, N. C., 1961, p. 19., Head, Historia Numorum. p. 752., N. Baydur, s. 99.,

Wroth, Catalogue. Galatia, etc. p. xxxiii.

ARIOBARZANES II, Philopator

M.Ö. 63-52

Gümüş Drahmiler

Ön yüz : Ariobarzanes II nin diademli başı, sağa dönük.

Arka yüz : Athena ayakta sola dönük. Sol elini mızrak ve kalkanına dayamış, sağ elini öne ileriye uzatmış Nike'yi tutar. Nike sağa dönük elinde çelenk.

Sağda ↓ ΒΑΣΙΛΕΩΣ solda ↓ ΑΡΙΟΒΑΡΖΑΝΟV altta. ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ

No. 1- 3.48 gram. 1.6 mm. ↑

O için (.)

dışta. ┌┐

(Levha. II.1)

No. 2- 3.31 gram. 1.7 mm. ↑

No. 1 in benzeri. (kalkan Gorgonla süslü) ve dışta

harfinin yarısı ┌┐ görünür.

(Levha II.2)

No. 3- 2.98 gram. 1.7 mm. ↑

No. 1 in benzeri.

Dışta yalnız H harfinin nokta gibi ucu görünür.

(Levha II.3)

No. 4- 3.85 gram. 1.7 mm. ↑

No. 1 in benzeri ? çok bozuk ve eğri.

(Levha II.4)

ARIOBARZANES III Eusebes, Philoromaïos

M.Ö. 52-42

Gümüş Drahmiler

Ön yüz : Ariobarzanes III ün sakallı (bazıları uzun ve sivri, bazıları kısa ve bıyıklı) ve diademli başı. Sağa dönük.

Arka yüz : Athena ayakta sola dönük. Sol elini mızrak ve kalkamına dayamış, sağ elini ileriye uzatmış Nike'yi tutar. Nike sağa dönük eliinde çelenk.

Üstte ΒΑΣΙΛΕΩΣ Sağda ΑΡΙΟΒΑΡΖΑΝΟV
Solda ΕΥΣΕΒΟΥΣ ΚΑΙ Altta ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ

- No. 5- 3.45 gram. 1.5 mm. ↗
O için (.) kullanılmış.
Monogram ve harfler:
Sol sahada Sağ sahada.
Dışta. darp dışı. (Levha II.5)
- No. 6- 3.18 gram. 1.7 mm. ↑
No. 5 in benzeri.
Sol sahada. ay yıldız aşınmış. Sağ sahada
dışta. darp dışı.
- No. 7- 3.35 gram. 1.6 mm. ↑
No. 5 in benzeri.
Sol sahada. Sağ sahada.
dışta. darp dışı. (Levha II.7)
- No. 8- 2.95 gram. 1.7 mm. ↑
No. 5 in benzeri.
Sol sahada. Sağ sahada.
dışta. darp dışı. (Levha II.8)
- No. 9- 3.73 gram. 1.7 mm. ↑
No. 5 in benzeri. Σ için [yazılı
Sol sahada. Sağ sahada.
dışta. darp dışı, (Levha II.9)

- No. 10- 3.53 gram. 1.6 mm. ↗
 No. 5 in benzeri. Yalnız yazı figür ve monogramlar düzensiz.
 Sol sahada. Sağ sahada.
 dışta. darp dışı.
 (Levha III.10)
- No. 11- 3.12 gram. 1.6 mm. ↗
 No. 5 in benzeri. Yalnız yazı noktalı süslü ve düzensiz.
 Sol sahada. Sağ sahada.
 dışta. darp dışı.
 (Levha III.11)
- No. 12- 3.85 gram. 1.7 mm. ↑
 No. 5 in benzeri. Z için Σ yazılı.
 Sol sahada. Sağ sahada.
 dışta. |A
 (Levha III.12)
- No. 13- 3.15 gram. 1.6 mm. ↑
 No. 5 in benzeri. Z için Σ yazılı.
 Sol sahada. Sağ sahada.
 dışta. |A
 (Levha III.13)
- No. 14- 3.15 gram. 1.6 mm. ↗
 No. 5 in benzeri.
 Sol sahada. Sağ sahada.
 dışta. |A
 (Levha III.14)

- No. 15- 3.37 gram. 1.6 mm. ↑
 No. 5 in benzeri. Z için Σ darp kısmen bozuk, yazılar karışık.
 Sol sahada. ? Sağ sahada. ?
 dışta.
 (Levha III.15)
- No. 16- 3.69 gram. 1.6 mm. ↑
 No. 5 in benzeri. Figür ve yazılar sol aşağı kaymış.
 Sol alt yazı ay darp dışı kalmış.
 Sol sahada. ? Sağ sahada.
 dışta. darp dışı.
 (Levha III.16)
- No. 17- 3.59 gram. 1.5 mm. ↑
 No. 5 in benzeri. Fazla aşınmış ve az kaymış
 Sol sahada. Sağ sahada.
 dışta. darp dışı.
 (Levha III.17)
- No. 18- 3.92 gram. 1.4 mm.
 No. 5 in benzeri. aşınmış.
 Sol sahada. Sağ sahada.
 dışta. darp dışı.
 (Levha III.18)
- No. 19- 3.08 gram. 1.5 mm.
 No. 5 in benzeri. Figür ve yazılar sol aşağı kaymış.
 Sol ve alt yazı, Ay yıldız, Athena kısmen ve Nike darp dışı.
 Sol sahada. darp dışı Sağ sahada
 dışta. darp dışı.
 (Levha III.19)

- No. 20- 3.77 gram. 1.5 mm.
 No. 5 in benzeri. Aşınmış.
 Sol sahada. Sağ sahada.
 dışta. darp dışı.
 (Levha III.20)
- No. 21- 3.38 gram. 1.6 mm.
 No. 5 in benzeri.
 Sol sahada. Sağ sahada. A|
 dışta. —
 (Levha IV.21)
- No. 22- 3.43 gram. 1.7 mm.
 No. 5 in benzeri.
 Sol sahada. Sağ sahada. A|
 dışta. —
 (Levha IV.22)
- No. 23- 3.57 gram. 1.8 mm.
 No. 5 in benzeri. Baskı kaymış, yukarıda ilk baskının izi görünür.
 Sol sahada. Sağ sahada. A|
 dışta. —
 (Levha IV.23)

ARIARATHES X, Eusebes, Philadelphos

M.Ö. 42-36

Gümüş Drahmiler

Ön yüz : Ariarathes X un sakallı ve bıyıklı başı sağa dönük. Diademli.
 Arka yüz : Athena ayakta sola dönük, sol elini mızrak ve kalkana dayamış, sağ elini öne ileriye uzatmış Nike'yi tutar. Nike sağa dönük elinde çelenk. Sol sahada Trophy.

Üstte ΒΑΣΙΛΕΩΣ sağda ↓ ΑΡΙΑΡΑΘΟΥ

solda ↓ ΕΥΣΕΒΟΥΣ ΚΑΙ altta ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ

No. 24- 3.57 gram. 1.6 mm.

Monogram ve harfler.

Sol sahada.

Sağ sahada

(Levha IV.24)

No. 25- 3.82 gram. 1.5 mm.

No. 24 ün benzeri. A için A ve ΦΙΑ A ΔΕΥΦ

Sol sahada. —

Sağ sahada.

(Levha IV.25)

No. 26- 3.50 gram. 1.7 mm.

No. 24 ün benzeri. A için A ve ΦΙΑ A ΔΕΥΦ

Sol sahada. —

Sağ sahada.

(Levha IV.26)

Yazı ve Monogramların genel tablosu

ARIOBARZANES II, Philopator M. Ö. 63-52							
Gümüş drahmiler							
No	Ön yüz	Arka yüz	Sahada mono-gramlar veya harfler		Dışta	Tarih	Monogram Benzerleri
		Sağda ↓ ΒΑΣΙΛΕΩΣ Solda ↓ ΑΡΙΟΒΑΡΖΑΝΟV Altta ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ					B. Simonetta N.C. 1961 P. 45
1		0 İçin	—	—	H	8	No. 2a
2		"	—	—	"	8	No. 2a
3		"	—	—	"	8	No. 2a
4		?	—	—	" ?	8 ?	No. 2a?

ARIOBARZES III, Eusebes Philoromaïos M.Ö 52-42
Gümüş drahmiler

No	Ön yüz	Arka yüz	Sahada mono-gramlar veya harfler		Dışta	Tarih	Monogram Benzerleri
		Üstte ΒΑΣΙΛΕΩΣ Sağda ↓ ΑΡΙΟΒΑΡΖΑΝΟV Solda ↓ ΕΥΣΕΒΟΥΣ ΚΑΙ Altta ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ					B. Simonetta N.C. 1961 P 46
5		0 için .			darp dışı	9	No. 1a
6		"			"	9	No. 1a
7		"			"	9	No. 1a
8		"			"	9	No. 1a
9		0 için . Σ " [		darp dışı	11	Na. 1a
10		0 için .			"	11	No. 3d ?
11					"	11	No. 3a
12		0 için . Z " Σ			IA	11	No. 3d
13		Z " Σ			IA	11	No. 3d
14		0 için .			IA	11	No. 3d
15		0 " . Z " Σ			IA	11	No. 3d
16		0 " .				11	No. 3d

No.	Ön yüz	Arka yüz	Sahada mono-gramlar veya harfler		Dışta	Tarih	Monogram Benzerleri
17		"				11	No. 3d
18		"				11	No. 3d
19		"	darp dışı			11	No. 3d
20		"				11	No. 3d
21		0 için .		IA	—	11	No. 4a
22		"		IA		11	No. 4a
23		"		IA		11	No. 4b

B. Simonetta
N.C. 1961
P. 47

ARIARATHESX Eusebes, Philadelphos M.Ö. 42-36
Gümüş drahmiler

No.	Ön yüz	Arka yüz	Sahada mono-gramlar veya harfler		Dışta	Tarih	Monogram Benzerleri
24		Üstte ΒΑΣΙΛΕΩΣ Sağda ↓ ΑΡΙΑΡΑΘΟΥ Solda ↓ ΕΥΣΕΒΟΥΣ ΚΑΙ Altta ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ	—			4	No. 1
25		Ayerine Α ve ΦΙΛΑΔΕΥΦ	—			5	No. 3
26		A " Α ve ΦΙΛΑΔΕΥΦ	—			6	No. 4a

B. Simonetta
N.C. 1961
P. 47

ARIOBARZANES II
M.Ö. 63-52

ARIOBARZANES III
M.Ö. 52-42

ARIOBARZANES III M.Ö. 52-42

21

22

23

ARIOBARZANES III MÖ. 52-42

25

24

26

ARIARATHES X MÖ. 42-36

2

5

9

10

11

12

13

15

23

26

